Työkanava Oy:n lausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle Työkanava Oy -nimistä osakeyhtiötä koskevan lainsäädännön kumoamiseksi

viite: HE 118/2024

Työkanava Oy:n hallituksen lausunto liittyen yhtiön lakkauttamiseen

Työkanavan hallitus kirjasi näkemyksensä yhtiön lakkauttamisesta kesäkuussa 2024 antamassaan lausunnossa nyt käsittelyssä olevan lakiehdotuksen luonnoksesta. Tässä lausunnossa todettiin, että **merkittävimmät syyt siihen, ettei yhtiö päässyt tavoitteisiinsa annetussa aikataulussa, eivät olleet yhtiöstä riippuvaisia**. Lainsäädäntö ja viranomaisohjeet Työkanavaan osoittamiseen muodostuivat suunniteltuakin monimutkaisemmiksi ja TE-palveluiden mittava kokonaisuudistus vei resurssit Työkanavan tarvitsemalta viranomaistyöltä. Talouden suhdanne muuttui koko ajan vaikeammaksi, jolloin työtehtävien löytäminen osatyökykyisille vaikeutui entisestään.

Työkanavan hallitus esitti lausunnossaan syvän huolensa siitä, että Työkanavan lakkautus on merkki valtion välinpitämättömyydestä vaikeimmin työllistyvien osatyökykyisten aseman edistämiseen. Valtio-omistuksen myötä Työkanavan olemassaolo oli selkeä kannanotto sen puolesta, että valtio haluaa tukea työelämän muutosta osatyökykyisille saavutettavammaksi. Mikäli valtio-omistajalla olisi yhtiön hallituksesta poikkeava näkemys yhtiön toiminnan johtamisesta, normaali käytäntö on vaihtaa hallitus ja päivittää strategia. **Yhtiön lakkauttamisella valtio-omistaja viestii, että sitä tehtävää, jota varten yhtiö luotiin, ei ole enää olemassa**. Osatyökykyisten työllistymisessä ei kuitenkaan ole tapahtunut mitään positiivista muutosta eikä ole näköpiirissä toimia, jotka tilannetta ratkaisevasti muuttaisivat.

Työkanavalle annettu aika oli aivan liian lyhyt todellisten vaikutusten arviointiin eikä mitään erillistä vaikutusarviota tehty lakkauttamispäätöksen yhteydessä. Vaikka Työkanava oli edellä mainituista ulkoisista syistä asetettuja tavoitteita jäljessä, se oli onnistunut löytämään ratkaisuja ongelmiinsa ja nousemaan kasvu-uralle. Työkanavan asiakkaat eli **yritykset näkivät yhtiön** - osin valtio-omistuksensa takia - **pitkäaikaisena ja uskottava kumppanina sosiaalisesti vastuullisen työelämän edistämisessä.** Tämä puhutteli erityisesti suuryrityksiä, joille Työkanava onnistui rakentamaan kiinnostavan konseptin osatyökykyisten työllistämiseen, ja joille sosiaalisen vastuun toimenpiteet ovat entistä ajankohtaisempia. Työkanava olisi voinut olla hyvä työkalu valtion ja kuntien yhteistyölle vaikeimmin työllistyvien osatyökykyisten työllistämisessä, tätä Työkanavassa innostuneesti suunniteltiin keväällä 2024 yhteistyössä pääkaupunkiseudun kuntien kanssa.

Yhtiön lakkauttaminen toki säästää TEM:in toimintamenoista sen verran, kuin mitä yhtiölle rahoitusta oli myönnetty, mutta yhteiskunnalle syntyviä säästöjä tuskin tulee. Työkanavaan arvioidut työnhakijat pysyvät työttöminä työnhakijoina ja saavat toimeentuloonsa erilaisia tukia. Vaihtoehto olisi ollut, että he olisivat työllään voineet ansaita ainakin osan elannostaan ja samalla työllään rakentaa yritysten menestystä. Suomi tulee tarvitsemaan kaiken käytettävissä olevan työvoiman tulevaisuudessa ja osatyökykyissä on potentiaalia

Omia näkemyksiä vaikeasti työllistyvien saamisesta avoimille työmarkkinoille

Julkisella sektorilla on vahvin taloudellinen insentiivi vaikeasti työllistyvien työllistymisen edistämiseen. Pysyvä työllistyminen onnistuu varsin harvoille erilaisissa työllisyyspoliittisissa toimenpiteissä oleville, mutta **kokonaissäästön toteutumiseen riittää** kansainvälisen aineiston mukaan **yllättävän pieni onnistumisprosentti (5-10%). Etukäteen on lähes mahdotonta arvioida, kenen vaikeasti työllistyvän kohdalla työllistyminen onnistuu**. Työkyky selviää vasta työtä tehdessä ja työllistymisen onnistumiseen vaikuttavat monet tekijät. Tästä johtuen yhteiskunnan on järkevä ylläpitää työllistymiseen tähtääviä toimenpiteitä ja näiden rahoitusmalli on pakosta varsin geneerinen. Palkkatuki ei riitä kaikkein vaikeimmassa asemassa olevien työllistymiseen avoimille työmarkkinoille.

Työllistymiseen tähtäävät toimenpiteet tehostuisivat, mikäli **tosiasiallisesti työkyvyttömät saataisiin pois työttömien työnhakijoiden joukosta**. Lisäksi vaikeasti työllistyvät tulisi saada pois palvelukierteestä töihin avoimille työmarkkinoille, jotta tosiasiallisesta työkyvyn tasosta voidaan varmistua. Tarjolla ei vain ole työpaikkoja, joissa tämä voitaisiin todentaa. Työkanava olisi voinut olla tässä prosessissa erinomainen työkalu, sillä se pystyi luomaan yrityksille uskottavan toimintamallin.

Suuret yritykset voivat ja haluavatkin palkata vaikeasti työllistyviä, kunhan ne voivat varmistautua siitä, että tämä ei sotke yrityksen ydinprosesseja eikä aiheuta erityistä kustannusriskiä (työeläkemaksut). **Sosiaalinen vastuu nousee yhä merkittävämmäksi yritysten vastuullisuustyössä**. Vaikeasti työllistyvien työllistäminen on varsinaisen työsuorituksesta saatavan hyödyn lisäksi selkeästi mitattava sosiaalisen vastuun teko, joka voidaan sitoa osaksi liiketoimintastrategiaa. Lisäksi sosiaalisesti kestävällä henkilöstöpolitiikalla on myönteinen vaikutus henkilöstön hyvinvointiin.

Työllistämistoimenpiteet pitää rakentaa nykyistä enemmän yritysten tarpeista lähtien. On ymmärrettävä asiakasyrityksen strategiaa ja prosesseja ja sitten sopeutettava toiminta niihin. Tämä vie aikaa, Työkanavassa asiakassuhteen rakentaminen kesti noin 9 kuukautta. **Palkkatuki harvemmin kiinnostaa isoja yrityksiä – Työkanavan käyttämä työpanokseen sidottu vuokratyöveloitus oli hyvin toimiva.** Pitkään työmarkkinoiden ulkopuolella olleet tarvitsevat erityisesti työsuhteen alussa sellaista tukea, johon työtä tarjoavan yrityksen resurssit harvoin riittävät. Tarjolla olevat työtehtävät ovat usein niitä, joissa työsuorituksen mitoitus ja kustannukset on hyvin tarkkaan laskettu. **Työntekijälle ja työyhteisölle saatava tuki voi jopa olla merkittävämpi kuin työsuorituksen hinta, kun yritys pohtii vaikeasti työllistyvän työllistämistä.**

Vaikeasti työllistyvien työllistämisen edistäminen sisältää ristiriitoja, joita on vaikea aivan täysin poistaa. Julkista rahaa kannatta käyttää, koska julkinen sektori on suurin hyötyjä. Tuki valuu työsuorituksen kompensaation ja erityistuen kautta joukolle työntekijöitä ja työnantajia. Pohdittavaksi jää miten vaikeasti työllistyvät ovat yhdenvertaisia tuen saannissa ja toisaalta kohdistuuko julkinen rahoitus yrityksille tasapuolisesti. **Työkanava nosti pintaan aivan suhteettomalta tuntuvan huolen markkinahäiriöstä ja myös yhdenvertaisuuden toteutumisesta**.

Suomessa on kymmeniä tuhansia osatyökykyisiä ihmisiä, jotka haluaisivat töihin, mutta eivät siinä yksin onnistu. Ongelma on pysynyt talouden suhdanteista riippumatta eikä vain toivomalla poistu. **Työkanavalle olisi ollut tarvetta.**

Helsingissä 4.11.2024

Sari Nikkola
Työkanava Oy:n toimitusjohtaja 1.9.2022 - 28.06.2024